

1. poglavlje

20. lipnja 1840.

Tri mjeseca poslije Mariana je, i dalje u Calcutti, sjedila pokraj tete, šest redova iza generalnoga guvernera i njegove dvije sestre usidjelice, te gledala kako se nizak, rumen i oznojen čovjek uspinje prema propovjedaonici katedrale svetog Ivana.

Vjernici oko nje trzali su se i šaptali. Jedna je žena laktom gurnula svojeg supruga. Druga, odjevena u crno, ostavljala je dojam da spava, ali tada se uspravila i počela se žustro hladiti lepezom. Dva reda dalje djevojka koja je netom stigla i njezina pratilja strogo lica okrenule su se kako bi pogledale Marianu sa samodopadnim izrazima na licima. I one su, poput nje, znale što slijedi. Ali za razliku od nje, njih su dvije uživale.

Mariana se osjećala kao da joj je steznik ispod obješene haljine glačalom utisnut u tijelo. Kosa joj je, zahtjevna i za najboljih dana, pobjegla ispod slamnatog šeširića pa je u opuštenim smeđim kovčama visjela niz vrat, uzrokujući osip na lipanjskoj vrućini.

Dekan je stao i obrisao lice. Naslonio se preko izrezbarene drvene ograde propovjedaonice i pogledao prema Mariani, koja je namjerno zijevnula pokrivši usta rukom u rukavici, a tijelo joj se pritom napelo na tvrdoj drvenoj klupi.

»Oduševljen sam kad vidim koliko se naš broj povećao u proteklih godinu dana«, započeo je visokim glasom. »*Silno* me veseli vidjeti koliko je neudanih mladih dama iz Engleske ovdje u Indiji pronašlo odgovarajuće muškarce za brak. Dok gledam ovu vjersku zajednicu«, dodao je zagledavši se u jednog časnika širokih ramena, njegovu suprugu okrugla lica i njihovo kićeno odjeveno, nemirno dijete, »prizor toliko mnogo sretnih, malih obitelji ispunjava me radošću i veselim se još mnogim, *mnogim*.«

»Ja znam tko *nikada* neće sklopiti brak u ovoj katedrali«, razgovijetno je rekao netko iza Mariane kad se dekan zagledao u njezinu smjeru.

Bilo bi beskorisno dati toj ženi do znanja da ju je čula. Mariana je umjesto toga uzela tetinu pjesmaricu i počela je listati.

Nije je iznenadilo da je dekan svoje primjedbe uputio njoj jer je isto činio u svakoj propovijedi u proteklih šest mjeseci.

Glasine o Marianinim doživljajima na sjeverozapadu počele su se šest mjeseci prije provlačiti verandama i salonima britanske prijestolnice, netom nakon što se s ostatkom golemog tabora generalnoga guvernera vratila iz poduzetog posjeta maharadži Pandžaba. Nakon što su državnički šatori lorda Aucklanda posljednji put podignuti i kad su se časnici koji su ga pratili vratili svojim obiteljima te u svoja prebivališta, priča o Marianinu sablažnjivom ponašanju u Lahoreu brzo se širila od kuće do kuće, prkoseći zapovjedi lorda Aucklanda o strogoj tajnosti te brzo zasjenivši sve prijašnje skandale. Jer glasine su govorele da je Mariana Givens u Pandžabu učinila ono najgore što Engleskinja u Indiji može učiniti: zapetljala se u sramotnu vezu s domaćim muškarcem, kojom se upropastila.

Potvrđen energičnom tamnoputom prisutnošću njezina dvogodišnjeg posinka Sabura i dopunjen sve većim brojem pojedinosti zbog kojih su je još više osuđivali, skandal se pripio uz nju poput ljepljive, nevidljive odjeće, ujedinivši cijelu Calcuttu protiv nje i preko noći je pretvorivši u izopćenicu među svojima.

Još je gore bilo to što je Marianina propast neugodno dotaknula i njezinu tetu i tetka, koji u to burno doba nisu bili u Lahoreu.

Teta Claire i tetak Adrian, jedina obitelj koju je Mariana imala u Indiji, od trenutka njezina dolaska bili su isključeni iz veselih večera te živahnih balova i proslava zbog kojih je Calcutta bila najveseliji grad u Indiji, a osobito iz proslava trijumfalnog povratka generalnoga guvernera iz njegova posjeta sjeveru. Nekoliko odanih prijatelja i dalje je posjećivalo udobnu kuću Lambovih, ali ostatak se društva povukao u strahu da će zbog povezanosti biti uvučen u ljepljivu mrežu Marinine sramote.

»Ali ti ljudi ne znaju ništa o onome što se uistinu dogodilo«, Mariana je uporno govorila svojoj uplakanoj teti kad su ih treći put ignorirali dok su kupovale muslin na bazaru. »Teta Claire, zašto bi nama trebalo biti važno što *oni* misle?«

Ali teti Claire je bilo vrlo važno što ljudi misle. Nekoliko trenutaka nakon što je Mariana unijela maloga Sabura kroz ulazna vrata kuće broj 56 na cesti Chowringhee i zamuckujući započela neugodno nabranje svojih doživljaja u Pandžabu, teta Claire polusvjesno je klonula na kauč, zatvorenih očiju i otvorenih usta.

Tragično se gušeci nakon što je udahнула mirisne soli, otpravila je Marianu pokretom ruke i odbila poslušati ijednu riječ objašnjenja. »Čime sam zaslužila takvu kaznu?« poslije je u jecajima govorila tetku Adrianu sa svojih jastuka, dok je Mariana prisluškiivala iz hodnika. »Zašto je učinila tu strahotu? I zašto je dovela domaće dijete u moju kuću? Adrian, reci joj neka ga odvede k slugama. O, što će biti s nama?«

»To dijete nisi smjela dovesti u salon«, poslije joj je odlučno rekao tetak, okrenut leđima, zagledan kroz prozor svoje radne sobe. »Nije li dovoljno to što si sebe upropastila? Moraš li i pred tetom paradirati s domaćim djetetom? Budući da tvrdiš da je dijete ostalo bez majke i da je visoka roda među svojim ljudima«, ozbiljno je dodao, »neka ostane s tobom. Ali *ne* smiješ ga pustiti u prednji dio kuće i *zabranjeno* ti je više ikada pred tetom spomenuti Lahore ili Pandžab.«

Zaprepaštena tim gnjevnim odgovorom inače blagog tetka, Mariana nije mogla izustiti ni riječi.

On se okrenuo od prozora i ljutito je pogledao. »Dobro si znala«, dodao je, »zašto smo prihvatili poziv lorda Aucklanda da se

pridružiš njegovoj pratnji. Bila si *i te kako* svjesna da to nije bilo ni u kakvoj vezi s prevođenjem lokalnih jezika njegovim sestrama. Zašto se, dobivši toliko važnu mogućnost, u Pandžabu nisi udala za kojega od njegovih časnika?«

»Ali *trudila sam se* udati se za jednog od njih«, rekla je, »a tada je sve propalo jer je on morao...«

»Umjesto da obaviš svoju dužnost i udaš se za Engleza«, viknuo je njezin tetak, a ćelava mu se glava zarumenjela od osjećaja, »otela si maharadžina taoca, a potom se, u nepromišljenosti koju ne mogu ni zamisliti, udala za njegova oca. Kako si to mogla učiniti? Kako?«

»To je bila pogreška«, brzo je odgovorila. »Nisam se namjerala udati za njega.«

»Mogla si razmisliti o posljedicama koje će to imati za nas«, nastavio je podignutim glasom. »Prije no što si napustila svoju rasu i spetljala se s domaćom obitelji, mogla si se sjetiti mojega dragog šogora, koji te velikodušno poslao ovamo s *posve* drugačijim očekivanjima.«

Uzdahnuo je. »Moramo te, dakako, izvući iz toga krajnje nesretnog braka i vratiti dijete, ali ne znam kada i kako će se to dogoditi. To ti, dakako, neće pomoći«, dodao je nestrpljivo mahnuvši prema Marianinim suzama, »ali u međuvremenu moraš se *svim silama truditi ugadati društvu* i ponašati se poput svih ostalih. Pazi da ne učiniš *ništa* čime bi izazvala komentare. *Čuješ li me?*«

Bio je u pravu, ali za Marianu je bilo prekasno da se bilo gdje trudi ugadati nekome. Sljedećih šest mjeseci je, trpeći prijezir i ignoriranje te odbačenost iz društvenih zadovoljstava, tiho živjela sa Saburom, tetom i tetkom u njihovoj kući na cesti Chowringhee, čitajući perzijsku poeziju sa svojim vremenšnim učiteljem jezika i povremeno bježeći u domaći dio Calcutte, uvjeravajući se da takav život nije neugodan jer nju, za razliku od tete Claire, zabave nikada nisu zanimale.

Jedino što je mrzila u Calcutti bili su spoznaja da će jednoga dana ostati bez Sabura i odlasci u crkvu.

»Odjeni lijepu jutarnju haljinu i dođi u kočiju«, otresito joj je rekla teta Claire nakon što je tog jutra banula u njezinu sobu i zatekla je u kućnoj haljini. »Ne moraš ga ti hraniti«, dodala je

odvraćajući pogled od djeteta okruglih očiju koje je sjedilo pokraj Mariane i doručkovalo. »Može doručkovati sa slugama.«

»Prezirem crkvu«, usprotivila se Mariana i namjerno dala Saburu komad prepečenca premazanog maslacem. »Mrzim sve koji odlaze u nju i oni mrze mene. Katedrala svetog Ivana zacijelo je *najnekršćanskije* mjesto u cijeloj Indiji.«

»*Nije*«, strogo je odvrtila njezina teta, »i ti *hoćeš* ići onamo. Kad bi iskazala barem malo skrušenosti«, zamišljeno je dodala, »uvjereni sam da bi ti oprostili.«

Dekan je tada podignuo glas, prekinuvši Marianu u mislima. »A imam još bolju vijest«, pompozno je najavio. »Crkve se grade u cijeloj Indiji. Najnovija, u Allahabadu, gotovo je završena. Kakva li će čuda te crkve učiniti!« dodao je šireći ruke. »Svi nestrpljivo iščekujemo jer je sada izvjesno da je preobraćenje domaćih ljudi *vrlo* blizu.«

»Međutim, moramo imati na umu«, izgovorio je pjevnim tonom nagnuvši se preko ograde propovjedaonice, »da je domaće ljude potrebno izbjegavati sve dok ne ugledaju kršćansko svjetlo. Karakter domaćeg čovjeka propada, a izopačenost je u svakoj njegovoj riječi i djelu. I moramo upamtiti«, dodao je tišim glasom, dobacivši Mariani pogled iskosa, »da one koji se s njima prisno povežu čeka ista izopačenost, isto propadanje, isto prokletstvo.«

Propadanje. Prokletstvo. Pjesmarica je oživjela u Marianinim rukama. S treskom se zatvorila, kao sama od sebe, ispustivši zvuk nalik gromu, koji je ugodno odjeknuo kamenom unutrašnjošću katedrale.

Dekan se naglo uspravio. Jedna žilava žena okrenula se na klupi i ljutito pogledala Marianu.

Teta Claire ubola ju je prstom. »Što to *radiš*?« šapnula je namrštivši se. »Odloži tu pjesmaricu i slušaj propovijed.«

Ljudi su zurili. Djevojka stroga lica laktom je gurnula prijateljicu.

Došavši k sebi, dekan je počeo citirati iz Djela apostolskih dramatičnim glasom koji se podizao i spuštao. Ispod njegove propovjedaonice Mariana je sjedila uspravno, ničime ne pokazujući nelagodnu, dok je u mislima razmatrala poruku koju je prošlog ožujka primila od tajanstvenog čovjeka i njegova upiranja prstom.

Govorio je uvjerljivo autoritarno, ali Mariana nije mogla shvatiti što je želio reći. Kakva ju je sudbina mogla čekati u smjeru koji je pokazao?

Trepnula je. Je li njegova poruka možda bila povezana s pjesmom koju joj je njezin stari učitelj dao na prijevod dan prije no što je krenuo na dug put u svoj rodni Pandžab?

Moj Mjeseče kanaanski, prijestolje Egipta je tvoje, glasila je pjesma. Bliži se čas. Došlo je vrijeme da zatvoru kažeš zbogom.

Kad je prevela te perzijske riječi, grozničavo staro lice njezina munšija ozarilo se emocijom koju nije uspjela odgonetnuti, ali stari joj učitelj nije rekao zašto je za njihov posljednji dan izabrao upravo tu pjesmu.

Nije bilo sumnje da je znao više no što je otkrio jer je odavno pripadao bratstvu Karakoja, a i dobro je poznao zagonetnog šeika Valijulaha.

Što je značio taj stih? Je li za nju zatvor predstavljala Calcutta? Ako jest, gdje je njezino obećano egipatsko prijestolje? Pronašla je rupčić i puhнула u njega pokušavajući se zamisliti lijepom poput Josipa u njegovoj kićenj haljini.

Dekan je napokon prestao govoriti. Dok je silazio s propovjedanice, drvene stube glasno su škripale i stenjale, točno odražavajući Marianine osjećaje. Žarko je željela skočiti na noge, rumena lica, i izvikati se na toga starog licemjera te ga poučiti kršćanskom milosrđu.

Dok je pola sata poslije išla za tetom prema glavnom ulazu katedrale, iz gomile iza svojih leđa čula je muški glas. »Znaš, ne bi izgledala loše«, rekao je samodopadni glas, »kad bi se barem jednom nasmiješila.«

Kad su stigle do prilaza, teta Claire popela se blago dašćući u svoju novu kočiju, i hrvala se sa suncobranom otvorenim na žarkom suncu Calcutte.

»Mariana, što je s tobom?« pitala je držeći se jednom rukom za stranicu kočije kako bi zadržala ravnotežu. »Zašto si usred propovijedi tresnula pjesmaricom? Nikada se nećeš iskupiti u društvu Calcutte budeš li se ponašala poput luđakinje.«

Mariana je naglo otvorila svoj suncobran. »Teta Claire, nisam mogla čuti više ni sloga o mojim tobožnjim grijesima.«

»A zašto bi spominjao *tvoje* grijeha, Mariana?« Teta Claire šmrknula je namještajući se u sjedalu. »Prilično sam uvjeren da nije. Kako bilo, u toj velikoj katedrali sve odjekuje pa nitko ionako ne uspijeva razabrati što je rečeno. Ja sam u ovoj propovijedi čula svaku treću riječ.«

Jedna Engleska obitelj provezla se pokraj njih ugrurana u drugu kočiju, suprug stisnut u svojem žaketu, a djeca blijeda i klonula od vrućine. Dok su prolazili pokraj Mariane i njezine tete, svi su okrenuli glavu na drugu stranu. Mariana se trgnula začuvši tih zvuk očaja iz tetina kuta kočije. Teta Claire mogla je hiniti da nije čula propovijed, ali zajedničko ignoriranje obitelji Broderick nije bilo moguće izbjeći.

Kuće uz cestu Chowringhee stajale su uspravno, svaka na svojem velikom ograđenom zemljištu. Mariana je kao i uvijek promatrala pločice s prezimenima na svakim vratima. Sva osim dva bila engleska.

Stigli su do broja 65. *Durvan* s grimiznim turbanom mahnuo je bambusovim štapom. Pojavila su se četvorica, omotana tkaninom oko bokova te otvorila vrata od kovanog željeza i kočija s jednakim konjima prošla je kroz njih.

U predvorju, u kojem su zvuci odjekivali, teta Claire pružila je slugi svoj šeširić i suncobran. »Moram pogledati tvojeg tetka«, dobacila je preko ramena dok se uspuhana penjala stubama.

Mariana je čekala, napeto slušajući u podnožju stuba. Gore od neumoljive vreline Calcutte, njezinih komaraca, njezina ogovaranja i čak od njezine prljavštine te izglednjelosti mnogih domaćih ljudi bile su bolesti čija je nenadana pojava mogla za nekoliko sati pokositi čitavu obitelj.

Mariana je smatrala da bi joj život bio nepodnošljiv bez tetka Adriana, koji je u groznici ležao u sobi na katu. Za razliku od većine Engleza, njezin je tetak znao ponešto o životu u Indiji, koji je ona žarko željela razumjeti. Kako je od djetinjstva revno proučavala vojne strategije, tetkove priče uvijek su joj bile zanimljivije

od tetinih svila, čipki i ogovaranja. Tetak Adrian upoznao ju je s njezinim munšijem, starcem koji ju je poučio perzijskom i urdskom, dvorskom jeziku Indije.

Za razliku od svoje supruge, tetak Adrian Mariani je oprostio grijeh.

Iz blagovaonice se začuo zvuk praćen visokim kikotom nalik štucanju. Zaboravivši zabrinutost, Mariana je skinula šeširić i pojuri-la kroz prolaz upravo na vrijeme da vidi malu priliku u bijelom, koja je istrčala ispod stola i projurila kroz vrata smočnice dok je odjeća lepršala za njom.

»Sabur, dođi ovamo, zanovijetalo, ti mala uši!« Kosa joj je ispala iz ukosnica kad je pojurila u smočnicu i ondje zatekla kovrčavo dijete, koje je uzbuđeno skakutalo napola skriveno iza ormara s porculanom.

Na podu kuhinje sjedilo je šestero ljudi i jelo rižu s hrpica na netom odrezanim listovima banana. Podignuli su glave, žvačući.

»Sabur, kupusiću, moja mala kuštrava glavice!« uskliknula je uzevši dijete u naručje.

On se izvijao i poskakivao dok ga je ljubila, a njegovo je široko lice blistalo. »An-nah, spusti me, spusti me«, vikao je. »Želim trčati i *trčati!*«

Kad je izašla za svojim galopirajućim trogodišnjim dječakom, glas njezine tete odjeknuo je u predvorju. »Mariana, dođi gore. Moramo ti nešto reći.«